

พัฒนาการของการท่องเที่ยวในอำเภอวังเวียง สปป.ลาวและผลกระทบต่อชุมชน

Development of Tourism in Vang Vieng District, Lao PDR and Impact on the Community.

บุญทวี สอัมพันธ์¹ เสกสรรค์ ยวงนิชัย² เยาวลักษณ์ อภิวัดลล³

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 123 ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002

¹ โทรศัพท์: 082 3177817 E-mail: sosamphanh@yahoo.com, ² โทรศัพท์: 085 0031428 E-mail: sekyon@kku.ac.th,

³ โทรศัพท์: 081 5452023 E-mail: yaoapi@kku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์ศึกษาพัฒนาการของการท่องเที่ยวและผลกระทบต่อชุมชนในเขตเทศบาลอำเภอวังเวียง สปป.ลาว โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงสำรวจข้อมูลเอกสาร การสำรวจและสังเกตสภาพพื้นที่ นำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า ก่อนดำเนินนโยบายเปิดประเทศ การเดินทางท่องเที่ยวในวังเวียงมีลักษณะเป็นแบบเยี่ยมญาติที่น้อย การจัดการบริการการท่องเที่ยวเพิ่งเริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2537 ที่ถ้าจึงต่อมาได้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้น ใน พ.ศ. 2539 มีที่พัก 13 แห่ง ปีถัดมา มีการเก็บสถิตินักท่องเที่ยวเป็นปีแรกในวังเวียงโดยพบว่าทั้งปีมีเพียง 4,468 คน และภายหลังรัฐบาลลาวเปิดเทศกาลท่องเที่ยวลาวทำให้การท่องเที่ยวในอำเภอได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ถึงปี พ.ศ. 2553 มีนักท่องเที่ยว 156,202 คน มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆเพิ่มขึ้นค่อนข้างมาก ปี พ.ศ. 2554 มีที่พัก 105 แห่งและร้านอาหาร 102 ร้าน สำหรับผลกระทบของการท่องเที่ยวพบว่าผลกระทบด้านบวกได้แก่ มีการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานดีขึ้น ประชากรมีรายได้ มีแหล่งงานและมีอาชีพที่หลากหลาย มีการใช้ที่ดินหนาแน่นมากขึ้น ขณะเดียวกันผลกระทบด้านลบเกิดมีปัญหาน้ำเสียไหลลงแม่น้ำของเพิ่มมากขึ้น ปัญหาเสียงดังรบกวน อาคารสิ่งก่อสร้างบังทิวทัศน์ของเมือง ปัญหายาเสพติด วัฒนธรรมท้องถิ่นถูกแทรกแซงจากวัฒนธรรมตะวันตก ปัญหาการพัฒนาและการกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง ซึ่งเป็นเรื่องที่อำนาจการปกครองท้องถิ่นจะต้องได้แก้ไข

คำสำคัญ: พัฒนาการ การท่องเที่ยว ผลกระทบ

Abstract

The key purpose of this article is to study and understand the development of tourism and both its positive and negative impacts on the community in Vang Vieng district of the Lao P.D.R., which is based on the desk review of relevant documentations and materials, field survey and observation, and the content analysis of data collected. The result from the study indicated that, prior the implementation of the 'open door' policy, tourism in Vang Vieng in general had been mainly for the purpose of visiting relatives. The formal administrative and management of tourism in Vang Vieng was only started in 2537, at Tham

Chang cave. Since then Vang Vieng district have witnessed increased development of tourism destination and improved public facility. In 2539, there were only 13 accommodations in the whole district. In the following year, a systematic collection of tourist statistics in Vang Vieng was conducted for the first time ever; and the result suggested that there were only 4,468 tourists visiting Vang Vieng during the past one year. Since the Lao Government opened the Lao Tourism Festival, the tourism in the district in general has been increasing rapidly. In 2553, there were 156,202 tourists and significant increase in terms of destinations and options. In 2554, there were 105 accommodations, 102 restaurants, and significant number of tourism service units. In terms of impacts from tourism, there have been positive impacts, which include the improvement of the development of basic infrastructure, increased income and employment for community, and improved land use. On one hand, the tourism in Vang Vieng has also brought some negative impacts ranging from the pollution of water, for example of the Song River, the noise pollution, the blockage of city view from emerging buildings and new constructions, illegal drugs, the transformation of local culture, certain development problems, and increased income gaps; the aforementioned concerns require direct attention and action from the local administration authority.

Keywords: Development, Tourism, Impact.

1. บทนำ

การส่งเสริมการท่องเที่ยวในช่วงเกือบสองทศวรรษที่ผ่านมาใน สปป.ลาวทำให้การท่องเที่ยวในประเทศขยายตัวอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มที่จะเติบโตเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายมากขึ้น ทั้งนี้รูปแบบการท่องเที่ยวที่รัฐบาลส่งเสริมคือการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงอยู่กับชุมชนต่อไป [1] ขณะที่ชุมชนท้องถิ่นต่างก็ตอบรับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวดังกล่าวและได้พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ส่วนภาครัฐก็ได้อำนวยความสะดวกในด้านเส้นทาง

การเข้าถึงด้วยการเปิดด่านชายแดนของแต่ละท้องถิ่นกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อสร้างความสะดวกและรองรับการเข้ามาเยือนของนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศและลงทุนพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานให้เชื่อมโยงและเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆได้สะดวกมากขึ้น

ในขณะเดียวกันการท่องเที่ยวก็เกิดประโยชน์แก่เศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวได้สร้างงาน ก่อเกิดอาชีพและสร้างรายได้ให้แก่คนท้องถิ่น แต่ในทางตรงข้ามกลับส่งผลกระทบต่อฐานทรัพยากรสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม ประเพณีของคนในท้องถิ่นตลอดทั้งกระทบต่อลักษณะทางกายภาพของชุมชนโดยรวมอีกด้วย

สำหรับอำเภอวังเวียง แขวงเวียงจันทน์แล้ว ตั้งแต่ดำเนินนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยการเปิดการท่องเที่ยวลาวเมื่อปี พ.ศ.2542-2543 และปรับปรุงเส้นทางเลขที่ 13 เหนือ(เส้นทางหลวงแห่งชาติ) ทำให้การท่องเที่ยวในอำเภอนี้ได้ขยายตัวขึ้นเร็วกว่าเดิม ต่อมาการท่องเที่ยวได้กลายเป็นแหล่งรายได้หลักของอำเภอ การตอบรับของคนท้องถิ่นด้วยการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และกิจกรรมการบริการแก่นักท่องเที่ยวจึงเป็นแหล่งงาน แหล่งรายได้และอาชีพให้แก่คนท้องถิ่น แต่ในขณะเดียวกันการพัฒนาการท่องเที่ยวก็ได้ส่งผลกระทบต่อชุมชน เช่น การพัฒนาและกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง ลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ยังกระทบต่อสังคม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของชุมชนท้องถิ่นอีกด้วย [2] ดังนั้น การศึกษาพัฒนาการท่องเที่ยวและผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนจึงเป็นประเด็นหนึ่งสำคัญที่จะช่วยให้การพิจารณาหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวในอำเภอวังเวียงให้มีความยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอวังเวียง สปป.ลาวและผลกระทบต่อชุมชน

3. แนวคิด ทฤษฎีและกรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีสำคัญที่นำมาประยุกต์ ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่แนวคิดด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่า การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่นับวันก็ยิ่งมีการเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว หลายประเทศต่างให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวในอันดับต้นๆเนื่องจากเล็งเห็นว่า เป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างงาน สร้างอาชีพและแหล่งรายได้ให้แก่ประชาชนเป็นจำนวนมาก โดยที่การท่องเที่ยวมีหลายประเภท เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ท่องเที่ยวเมือง ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ท่องเที่ยววัฒนธรรม ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งลดผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม แหล่งท่องเที่ยวและต่อชุมชน เพราะว่าเมื่อการท่องเที่ยวขยายตัวและมีจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่เพิ่มมากขึ้นผลกระทบจากการท่องเที่ยวก็จะเกิดขึ้นตามมาและผลกระทบนั้นมีทั้งด้านบวก กล่าวคือ ทำให้เกิดรายได้จากการใช้จ่ายใช้สอยของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ จะ

ทำให้ประเทศมีรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่ง นอกเหนือไปจากการส่งสินค้าออก นอกจากนี้เงินที่นักท่องเที่ยวนำไปใช้จ่ายใช้สอยย่อมกระจายไปสู่ท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ ทำให้เศรษฐกิจของท้องถิ่นดีขึ้น ส่วนผลกระทบในทางลบ คือ อาจทำให้สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเกิดความเสื่อมโทรมจากการไม่ระมัดระวังของนักท่องเที่ยว หรือจากการขาดการวางแผนที่ดีของหน่วยงานในท้องถิ่นในด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทำให้มีการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างสิ้นเปลืองในระยะเวลาสั้นๆ นอกจากนี้ ชุมชนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่อาจไม่ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเท่าที่ควรเนื่องจากไม่ได้รับโอกาสเข้าร่วมในการจัดการและการให้บริการ ผลประโยชน์ส่วนใหญ่ไปตกอยู่กับผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีเงินทุนมากและอยู่นอกแหล่งชุมชนนั้นๆ ส่วนชุมชนในท้องถิ่นกลับต้องประสบกับปัญหาต่างๆที่นักท่องเที่ยวนำมาเข้ามา เช่น ปัญหาการส่งเสียงดังรบกวนของนักท่องเที่ยว ปัญหาวัฒนธรรมท้องถิ่นถูกแทรกแซง ปัญหาเสพติดปัญหาการจราจรติดขัดและปัญหาค่าครองชีพในท้องถิ่นสูงขึ้น ซึ่งระยะผ่านมาผลกระทบนี้ได้เพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของนักท่องเที่ยวและเป็นการยากที่จะแก้ไขให้มีผลกระทบด้านลบ แต่ที่ผ่านมาได้มีผู้สร้างแนวคิด ทฤษฎีที่หลากหลายเพื่อเป็นแนวทางดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยว อาทิ แนวคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ที่มุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่การจัดการทรัพยากรโดยรวมเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสุนทรียภาพ สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพพันธุ์และสนับสนุนการค้าของของคนท้องถิ่นให้มีความคงอยู่อย่างยั่งยืน และมองว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความยั่งยืนนั้นก็คือชุมชน จึงเกิดแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้นมา โดยมีเนื้อความสำคัญว่าการท่องเที่ยวนั้นชุมชนเป็นผู้ดำเนินการกำหนดทิศทางการจัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน ตั้งอยู่บนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากร และเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว มีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ซึ่งแนวคิดนี้ชี้แจงว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีองค์ประกอบ 4 ด้านคือ ด้านทรัพยากร ธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการและด้านการเรียนรู้ [3-4]

4. วิธีดำเนินงาน

ผู้วิจัยกำหนดวิธีการศึกษาด้วยการวิจัยเชิงสำรวจ(Survey Research) บริบททางด้านพื้นที่และพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอวังเวียง โดยสำรวจจากแหล่งข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ซึ่งดำเนินการศึกษาและสำรวจในด้านการขยายตัวของการท่องเที่ยว ด้านผลกระทบต่อการใช้ที่ดิน ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนเมืองในอำเภอวังเวียง แขวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

4.1 ศึกษาบริบทพื้นที่โดยรวมของอำเภอวังเวียง โดยศึกษาจากเอกสารและสำรวจในพื้นที่ภาคสนาม

4.2 สํารวจข้อมูลการใช้ที่ดินในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนเมืองเพื่อให้ทราบการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอันเป็นผลมาจากการขยายตัวของเมือง

4.3 สํารวจและสังเกตเกี่ยวกับกิจกรรมของการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อด้านวัฒนธรรมประเพณีและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเมือง

4.4 นำผลการศึกษามาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา(Content Analysis)เพื่อให้ทราบพัฒนาการของการท่องเที่ยวและอธิบายผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนเมืองในอำเภอวังเวียง

5. ผลการศึกษา

จากการศึกษาด้วยวิธีการสำรวจ(Survey Research) บริบทพื้นที่ พัฒนาการของการท่องเที่ยวและผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนเมืองในอำเภอวังเวียงจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ผลการศึกษพบว่า

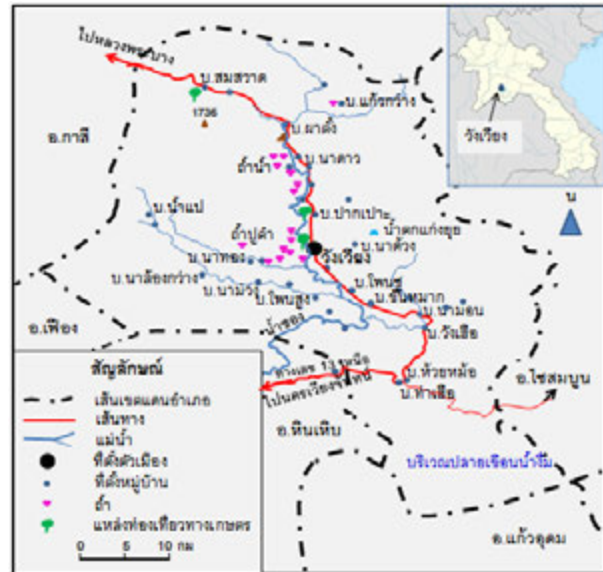
5.1 ที่ตั้งและลักษณะภูมิศาสตร์ของอำเภอวังเวียง

อำเภอวังเวียงเป็นอำเภอหนึ่งในจำนวน 13 อำเภอของแขวงเวียงจันทน์ มีที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของแขวงฯ บนเส้นทางหลวงแห่งชาติเลขที่ 13 เหนือและที่ตั้งของตัวเมืองอยู่ห่างจากนครหลวงเวียงจันทน์ไปทางทิศเหนือ 156 กม. พื้นที่ของอำเภอมากกว่า 2/3 เป็นภูเขา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นภูเขาหินปูน มีลักษณะรูปร่างแตกต่างออกไปจากภูเขาโดยทั่วไป คือ มีลักษณะเป็นผาที่หลากรูปหลายสี มีเพิงผาและถ้ำจำนวนมาก องค์ประกอบเหล่านี้ได้กลายเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอวังเวียงในทุกวันนี้ ภูมิประเทศของอำเภอมีลักษณะสูงทางภาคเหนือและลาดต่ำลงทางด้านใต้และมีความสูงตั้งแต่ระดับ 300 ถึง 1,736 เมตรจากระดับ น้ำทะเลปานกลาง แม่น้ำของเป็นแม่น้ำที่สำคัญของอำเภอเพราะเป็นแหล่งน้ำสำหรับการอุปโภค บริโภค เป็นแหล่งอาหารและทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน

อำเภอวังเวียงมีสภาพอากาศค่อนข้างเย็นสบายในช่วงหน้าหนาว อุณหภูมิเฉลี่ยในรอบปีเท่ากับ 26.7 องศาเซลเซียส มี 2 ฤดูคือ ฤดูแล้งเริ่มจากเดือนตุลาคมถึงเดือนเมษายนและฤดูฝนเริ่มจากเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปีเท่ากับ 3,681 มม. นับว่าเป็นพื้นที่หนึ่งของประเทศลาวที่มีฝนตกมาก แต่ไม่ทำให้เกิดความเสียหายต่อชุมชนท้องถิ่นมากนัก ซึ่งปัจจุบันในอำเภอวังเวียงมีประชากรทั้งสิ้น 56,040 คน ประกอบด้วย 64 หมู่บ้าน 9,591 ครัวเรือนและมี 3 ชนเผ่า เช่น เผ่าลาว เผ่ากัมมุและเผ่าม้ง โดยที่ชนเผ่าเหล่านี้โดยเฉพาะเผ่ากัมมุได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตอำเภอวังเวียงมาตั้งแต่ก่อนศตวรรษที่ 14 [5] และมาถึง พ.ศ.2442 ได้รับการตั้งให้เป็นอำเภอโดยคลุมพื้นที่ 2,125 ตารางกิโลเมตร

ในด้านการเข้าถึง สามารถเข้าถึงอำเภอวังเวียงได้ใน 2 เส้นทางคือจากนครหลวงเวียงจันทน์เดินทางขึ้นไปทางทิศเหนือตามเส้นทางเลขที่ 13 เหนือ และจากเมืองหลวงพระบาง หรืออีกทางจากแขวงเชียงขวางเดินทางลงมาตามเส้นทางเลขที่ 13 เหนือ ซึ่งแต่ละวันมีรถโดยสารหลากหลายประเภทวิ่งบริการจากนคร

หลวงเวียงจันทน์ถึงวังเวียง นอกจากนี้ผู้โดยสารสามารถใช้บริการรถโดยสารทุกสาย ที่วังขึ้น - ลงระหว่างนครหลวงเวียงจันทน์กับบรรดาแขวงทางภาคเหนือของลาวที่ใช้เส้นทางสายนี้

ภาพที่ 1 แผนที่ที่ตั้งอำเภอวังเวียง

ที่มา: ปรับปรุงจากแผนที่อำเภอวังเวียงและ การสำรวจภาคสนามครั้งที่ 30 ธ.ค. 2554 - 4 ม.ค. 2555

5.2 พัฒนาการของการท่องเที่ยวในอำเภอวังเวียง

5.2.1 ศักยภาพในการท่องเที่ยว อำเภอวังเวียงมีศักยภาพในการท่องเที่ยวมากอำเภอหนึ่งใน สปป.ลาว องค์ประกอบที่สำคัญในการดึงดูดการท่องเที่ยวได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น แม่น้ำของเป็นแม่น้ำสายหลักของอำเภอทั้งสามารถรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำที่หลากหลาย ถ้าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกประเภทหนึ่งในอำเภอซึ่งมีจำนวนมากกว่า 30 แห่งและเปิดให้บริการแล้วมากกว่า 20 แห่ง นอกจากนี้การมีสภาพอากาศที่ดี ภูมิทัศน์ที่สวยงาม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมกลายเป็นศักยภาพของอำเภอวังเวียง ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากเส้นทางสายหลักของอำเภอ(เส้นทางเลขที่ 13 เหนือ)ทำให้การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งค่อนข้างสะดวก

อำเภอวังเวียงมีที่ตั้งอยู่บนเส้นทางระหว่างนครหลวงเวียงจันทน์และเมืองมรดกโลกหลวงพระบางจึงทำให้พื้นที่นี้มีโอกาสได้ต้อนรับนักท่องเที่ยวและผู้เดินทางระหว่าง 2 เมืองใหญ่นี้ดังกล่าวนี้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี ตัวเมืองวังเวียงจึงได้รับการพัฒนาเร็ว มีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับ ปัจจุบันในเขตเทศบาลอำเภอมีโรงแรมบ้านพัก รีสอร์ท บังกะโลจำนวนทั้งสิ้น 105 แห่ง ประกอบด้วย 1,672 ห้อง สามารถรองรับได้ 2,484 คนต่อวัน มีร้านอาหาร 102 ร้าน มีที่นั่ง 2544 ที่นั่ง ดังนั้นแต่ละวันสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก

5.2.2 สภาพการท่องเที่ยวก่อนปี พ.ศ. 2529 ประเทศลาวอยู่ในสภาพไม่เปิดกว้างความร่วมมือกับต่างประเทศ การเดินทางเข้ามาของนักท่องเที่ยวต่างชาติจึงมีไม่มากนัก การเดินทางท่องเที่ยวในวังเวียงมี

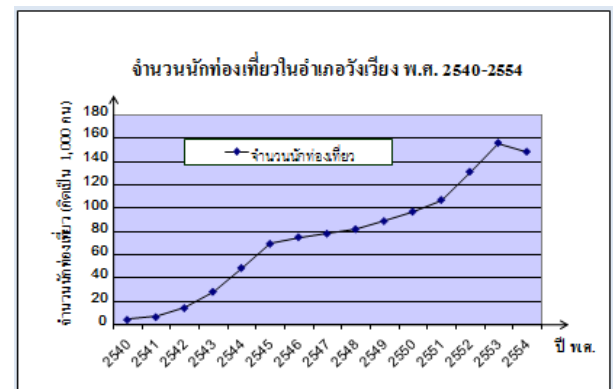
ลักษณะเป็นแบบเยื้องยาดิพื้นไม่ใช้เป็นธุรกิจการท่องเที่ยว นานๆจึงมีคนต่างประเทศเข้ามาเยือนในฐานะเป็นผู้แทนหรือตัวแทนองค์การจัดตั้งสากล ซึ่งส่วนใหญ่มาจากประเทศค่ายสังคมนิยม[6] นอกจากนี้การเข้าถึงไม่สะดวกเพราะว่าการปรับปรุงเส้นทางระหว่างท้องถิ่นต่างๆในประเทศยังไม่เชื่อมต่อกันเป็นระบบ

5.2.3 การขยายตัวของการท่องเที่ยวแต่ปี พ.ศ. 2529-2541 ปี พ.ศ. 2529 เป็นปีที่รัฐบาล สปป.ลาวดำเนินนโยบายเปิดประเทศ เปิดกว้างการลงทุนจากต่างประเทศและเปลี่ยนจากการบริหารจัดการเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมเป็นการบริหารจัดการตามกลไกตลาด ทำให้มีนักลงทุน นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเริ่มเดินทางเข้าเยือนประเทศ มาถึงปี พ.ศ. 2532 ทางลาวได้ประกาศเปิดประเทศต้อนรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอย่างเป็นทางการ [7] โดยเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยว มาถึงปี พ.ศ. 2538 สภาแห่งชาติลาวได้ระบุให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็น 1 ในแผนงานที่เป็นบุริมสิทธิของชาติเพื่อพัฒนาประเทศ การลงทุนพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานได้เพิ่มขึ้น การเดินทางด้วยรถยนต์ของนักท่องเที่ยวระหว่างนครหลวงเวียงจันทน์กับหลวงพระบางซึ่งเป็นเมืองที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกในปี พ.ศ. 2538 และเป็นเมืองที่นักท่องเที่ยวจำนวนมากที่เดินทางเข้าประเทศลาวหมายจะไปเยือนนั้นเริ่มขยายตัว ดังนั้นด้วยตำแหน่งที่ตั้งอยู่บนเส้นทางหลวงแห่งชาติเชื่อมระหว่างสองเมืองใหญ่นี้ ชาวเมืองเวียงจันทน์จึงได้รับโอกาสสูงในการโฆษณาและพัฒนาเมืองของตนเองอย่างต่อเนื่อง ทำให้เมืองเวียงจันทน์อยู่ในฐานะเป็นเมืองทางผ่านกลายเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวที่โด่งดังมีมนต์เสน่ห์แห่งหนึ่งในประเทศลาว

อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวถึงการท่องเที่ยวในอำเภอวังเวียง แม้ว่าการท่องเที่ยวในอำเภอนี้จะมีมาก่อน แต่การจัดการบริการการท่องเที่ยวเพิ่งเริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2537 โดยมีการบริการการท่องเที่ยวเริ่มแรก ที่ถ้าจั้งซึ่งเจ้าของกิจการเป็นคนที่มาจากนครหลวงเวียงจันทน์ชื่อนายเล้งพานิด ต่อมาเริ่มมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติแห่งอื่นเพิ่มขึ้นและสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในปี พ.ศ. 2539 บริเวณเทศบาลอำเภอมีโรงแรม 1 แห่งและบ้านพักจำนวน 12 แห่ง ถึงปี พ.ศ. 2540 เป็นปีแรกที่มีการเก็บสถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนอำเภอวังเวียงโดยพบว่าทั้งปีมีนักท่องเที่ยวเพียง 4,468 คน(ไม่รวมนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้นอนค้างคืนในวังเวียง) และ 1 ปีต่อมาคือปี พ.ศ.2541 นักท่องเที่ยวเพิ่มจำนวนขึ้นเป็น 6,694 คน หรือเพิ่มขึ้นอีกประมาณร้อยละ 50 ซึ่งนับว่าเพิ่มขึ้นในอัตราส่วนสูงพอสมควรเมื่อเทียบกับช่วงที่ผ่านมา

5.2.4 การพัฒนาการท่องเที่ยวแต่ปี พ.ศ.2542 ถึงปัจจุบัน เป็นช่วงหลังจากรัฐบาลลาวเปิดเทศกาลการท่องเที่ยวลาว(Visit Lao Years 1999-2000) ทำให้การท่องเที่ยวในอำเภอวังเวียงได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วไม่ว่าจะเป็นเพิ่มจำนวนของจำนวนนักท่องเที่ยว ที่พัก ร้านอาหาร ร้านบริการต่างๆ แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ที่เห็นได้ชัดได้แก่ ระยะเวลาเพียง 1 ปีอัตราส่วนการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มสูงกว่าสองเท่าตัว เช่น ในปี พ.ศ. 2542 มีนักท่องเที่ยวเข้าเยือนอำเภอวังเวียงถึง 14,436 คน ในขณะที่เมื่อปี พ.ศ. 2541 มีเพียง

6,694 คน และจากนั้นมาอัตราส่วนการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวในอำเภอนี้ได้เพิ่มขึ้นในระดับสูง แต่ก็มีลักษณะเพิ่มขึ้นน้อยลงในช่วงปี พ.ศ. 2546-2548 ซึ่งอาจเป็นเพราะผลกระทบจากเหตุการณ์คลื่นสึนามิในประเทศไทย และสงครามอิรัก ทำให้การเดินทางท่องเที่ยวของชาวโลกลดลง นอกจากนี้เหตุการณ์ไม่สงบบนเส้นทางเลขที่ 13 เหนือในช่วงเวลาดังกล่าวได้เป็นปัจจัยหนึ่งทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางผ่านเส้นทางสายนี้และเยือนอำเภอวังเวียงลดลงเช่นกัน ถึงอย่างไรก็ตามหลังจากปี พ.ศ. 2548 จำนวนนักท่องเที่ยว ในวังเวียงก็เพิ่มขึ้นในอัตราส่วนสูงเรื่อยมา จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2554 จำนวนนักท่องเที่ยวในอำเภอนี้ได้ลดลงอีกเนื่องจากเกิดเหตุการณ์อุทกภัยในประเทศใกล้เคียงและถนนภายในประเทศที่เข้าถึงอำเภอวังเวียงถูกขรุขระในช่วงฤดูฝนของปีดังกล่าว

ภาพที่ 2 แผนภูมิการเปลี่ยนแปลงจำนวนนักท่องเที่ยวในอำเภอวังเวียง [8]

สำหรับการขยายตัวของแหล่งท่องเที่ยวถ้า ปี พ.ศ. 2542 มีถ้าที่เปิดให้บริการนักท่องเที่ยวเข้าชมทั้งหมดเพียง 9 แห่ง แต่พอมาถึงปี พ.ศ. 2554 เพิ่มขึ้นเป็น 20 แห่ง นอกจากนี้มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 5 แห่งและแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร 3 แห่ง ในขณะเดียวกันจำนวนที่พักก็เพิ่มขึ้นมาก เช่น บริเวณเขตเทศบาลอำเภอมีที่พักที่เป็นโรงแรมจำนวน 2 แห่ง บ้านพัก 85 แห่ง รีสอร์ท 8 แห่ง บังกะโล 10 แห่ง มีร้านอาหารจำนวน 102 ร้านและขณะเดียวกันมีหน่วยบริการการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น หน่วยบริการเรือคายัค ห่วงยาง เรือหางยาว เทียวถ้ำ นำเที่ยว บริการรถเช่า เดินป่า ฯลฯ สำหรับนักท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2553 มีจำนวน 156,202 คน ปัจจัยที่ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวในอำเภอวังเวียงขยายตัวมากในระยนี้ นอกจากเป็นช่วงหลังการเปิดเทศกาลการท่องเที่ยวลาวแล้ว ยังอาจเป็นเพราะรัฐบาลมีการลงทุนอย่างมหาศาลในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะได้มีการก่อสร้างเครือข่ายไฟฟ้ามาจากเขื่อน น้ำจิม สร้างระบบน้ำประปา โครงการปรับปรุงถนนและระบบการคมนาคม รวมไปถึงได้มีการจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบและคุ้มครองการท่องเที่ยวโดยตรง ส่วนภาคเอกชนก็ได้มีการลงทุนเข้าในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านที่พัก ร้านอาหารและการบริการด้านอื่นๆแก่นักท่องเที่ยว

5.3 ผลกระทบของการท่องเที่ยว

5.3.1 ผลกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีและสังคม ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น การท่องเที่ยวเป็นปัจจัยขับเคลื่อนการพัฒนาในพื้นที่อำเภอวังเวียง มาถึงปี พ.ศ. 2552 รายได้ของอำเภอวังเวียงประมาณ

ร้อยละ 60 ได้มาจากการท่องเที่ยว [9] ประชากรในอำเภอมีแหล่งงานรองรับและมีอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งเมื่อก่อนอาชีพของประชากรในชุมชนเมืองส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร มีรายได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตรในช่วงฤดูทำการผลิตเป็นหลัก แต่มาถึงปัจจุบันการท่องเที่ยวได้เปลี่ยนวิถีชีวิตจากแบบเรียบง่ายมาเป็นแบบ เร่งรีบ มีการแข่งขันกันมากขึ้น ส่งผลให้เมืองเวียงมีการขยายตัวเร็วขึ้น ชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรในภาพรวมดีขึ้น มีการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น แต่ในทางตรงข้าม การเข้ามาของการท่องเที่ยวได้ส่งผลกระทบทางลบต่อชุมชน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาวัฒนธรรมท้องถิ่นถูกแทรกแซงจากวัฒนธรรมตะวันตก ปัญหาวัยรุ่นลอกเลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตก ปัญหาการพัฒนาและการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวไม่ทั่วถึงและปัญหาโสเภณี ดังนั้น เป็นต้น

5.3.2 ผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์ที่ดิน ก่อนการท่องเที่ยวขยายตัวเข้าไปในอำเภอเวียง การใช้ประโยชน์ที่ดินไม่มีลักษณะหลากหลาย แม้กระทั่งการใช้ที่ดินในเขตเทศบาลเมืองส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยและสถานที่ราชการซึ่งไม่มีความหนาแน่นมากนัก สำหรับการที่ดินเพื่อธุรกิจการค้าและการบริการต่างๆมีให้น้อยมาก แต่เมื่อการท่องเที่ยวขยายตัว การใช้ประโยชน์ที่ดินก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เช่น มีการใช้ที่ดินเพื่อการธุรกิจการค้า การบริการ และกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น อาทิ

ภาพที่ 3 การสร้างอาคารโรงแรมในย่านกลางเมือง รุกล้ำพื้นที่ริมถนน

ที่มา: การสำรวจในวันที่ 4 ม.ค. 2555

การสร้างโรงแรม บ้านพัก รีสอร์ท ร้านค้า ร้านบริการต่างๆ ซึ่งการใช้ที่ดินในเขตเทศบาลไม่สามารถแบ่งเป็นโซนได้ชัดเจนเนื่องจากกิจกรรมเหล่านั้นส่วนมากมีอยู่ปะปนกับที่อยู่อาศัย โดยที่ผู้ทำธุรกิจบริการต่างๆ เกือบทั้งหมดได้ใช้หรือปรับปรุงบางส่วนหรือพื้นที่ส่วนใหญ่ของบ้านตัวเองจัดเป็นห้องพัก ร้านค้า ร้านบริการ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวทำให้คนท้องถิ่นรู้ใช้ประโยชน์ที่ดินของตนเพื่อสร้างรายได้แก่ครอบครัวได้มากขึ้น นอกจากนี้ทางตรงข้ามการแข่งขันกันทำธุรกิจยังส่งผลให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินรุกล้ำพื้นที่สาธารณะ เช่น ถนน ริมแม่น้ำ ดังนั้น เป็นต้น

5.3.3 ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การขยายตัวของการท่องเที่ยวได้ทำให้มีการก่อสร้างและปรับปรุงระบบถนนหนทาง ครอบคลุม

ขอย คลองระบายน้ำ ไฟฟ้า น้ำประปาในชุมชนเมืองดีขึ้น แต่การขยายตัวของสิ่งอำนวยความสะดวกและกิจกรรมของการท่องเที่ยวได้ส่งผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนเมืองหลายด้าน เช่น ปัญหาน้ำเสียจากที่พักและร้านอาหารไหลลงสู่แม่น้ำของ ปัญหาเสียงรบกวนจากร้านอาหาร บาร์และร้านบันเทิง [10] ปัญหาการปลูกสร้างอาคารสูงบังทัศนียภาพธรรมชาติของเมือง ปัญหาการเติบโตเร็วของตัวเมือง ปัญหาความหนาแน่นของประชากร ปัญหาขยะและการเพิ่มขึ้นของมลพิษทางอากาศ ซึ่งทำให้สภาพอากาศและสิ่งแวดล้อมของเมืองเวียงนี้วันได้เปลี่ยนไปจากเดิม

ภาพที่ 4 การสร้างอาคารสูงย่านกลางเมืองบดบังทัศนียภาพธรรมชาติของเมือง
ที่มา: การสำรวจในวันที่ 14 ก.ย. 2554

6. สรุปและข้อเสนอแนะ

พัฒนาการของการท่องเที่ยวในอำเภอเวียงเมื่อพิจารณาสามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่วงเวลา คือ ระยะก่อนดำเนินนโยบายเปิดประเทศ การท่องเที่ยวในเวียงไม่ขยายตัว มีเพียงการเดินทางเยี่ยมเยือนญาติพี่น้องหรือการมาทำธุระทางราชการโดยปราศจากงานใดๆ ยังไม่มีการให้บริการทางการท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยวในอำเภอเวียงเริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2537 ซึ่งเป็นช่วงหลังดำเนินนโยบายเปิดประเทศ โดยมีการบริการการท่องเที่ยวเริ่มแรกที่ถ้ำจิ่ง ต่อมามีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติแห่งอื่นเพิ่มขึ้นและสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในปี พ.ศ. 2539 อำเภอเวียงมีโรงแรม 1 แห่งและบ้านพักจำนวนเพียงแต่ 12 แห่ง มาถึงปี พ.ศ. 2540 เป็นปีแรกที่มีการเก็บสถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนเวียงโดยพบว่า ทั้งปีมีนักท่องเที่ยวเพียง 4,468 คน และนับจากปี พ.ศ. 2542 รัฐบาลลาวเปิดเทศกาลการท่องเที่ยว (Visit Lao Years 1999-2000) ทำให้การท่องเที่ยวในอำเภอเวียงได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ระยะเวลาเพียง 1 ปีอัตราส่วนการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มสูงกว่าสองเท่าตัว แต่ก็มีลักษณะเพิ่มขึ้นน้อยลงใน ช่วงปี พ.ศ. 2546-2548 หลังจากปี พ.ศ. 2548 จำนวนนักท่องเที่ยวในเวียงก็เพิ่มขึ้นในอัตราส่วนสูงเรื่อยๆ สำหรับการขยายตัวของแหล่งท่องเที่ยวถ้ำจิ่ง ปี พ.ศ. 2542 มีถ้ำที่เปิดให้บริการนักท่องเที่ยวเข้าชมทั้งหมดเพียง 9 แห่ง แต่พอมาถึงปี พ.ศ. 2554 เพิ่มขึ้นเป็น 20 แห่ง นอกจากนี้มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 5 แห่งและแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร 3 แห่ง ในขณะเดียวกันจำนวนที่พักก็ได้เพิ่มขึ้น

มาก เช่น ในเขตเทศบาลมีโรงแรมจำนวน 2 แห่ง บ้านพัก 85 แห่ง รีสอร์ท 8 แห่ง บังกะโล 10 แห่งและมีร้านอาหารจำนวน 102 ร้าน ซึ่งแต่ละวันสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกันก็มีหน่วยบริการการท่องเที่ยวที่หลากหลาย มาถึงปัจจุบันรายได้ของอำเภอวังเวียงประมาณร้อยละ 60 ได้มาจากการท่องเที่ยว ประชากรในอำเภอมีแหล่งงานรองรับและมีอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น ระบบโครงสร้างพื้นฐานในชุมชนเมืองดีขึ้น

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อการท่องเที่ยวขยายตัวปัญหาผลกระทบทางลบก็เกิดขึ้น เช่น การใช้ที่ดินในชุมชนเมืองมีความหนาแน่นและรกร้างพื้นที่สาธารณะมากขึ้น ปัญหาน้ำเสียจากที่พักและร้านอาหารไหลลงสู่แม่น้ำของ ปัญหาเสียงรบกวนจากกิจกรรมของนักท่องเที่ยว จากร้านอาหาร บาร์และร้านบันเทิง ปัญหาการปลูกสร้างอาคารสูงบังทิวทัศน์ ปัญหาสภาพติด ปัญหาวัฒนธรรมท้องถิ่นถูก แทรกแซงจากวัฒนธรรมตะวันตก ปัญหาวัยรุ่นล่อลวงเรียนแบบวัฒนธรรมตะวันตก ปัญหาการพัฒนาและการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวไม่ทั่วถึง

ดังนั้น ปัญหาสำคัญของอำนาจการปกครองท้องถิ่นจะต้องแก้ไขก็คือ การเข้มงวดในเรื่องสิ่งก่อสร้างไม่ให้รกร้างเข้าไปในฝั่งแม่น้ำของ และจำกัดระดับความสูงของอาคารที่จะบังทิวทัศน์ธรรมชาติซึ่งเป็นจุดขายของเมือง การหามาตรการควบคุมการแพร่ของยาเสพติด การประพฤติของนักท่องเที่ยวที่ขัดกับวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และควรสร้างระบบบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำของ ดังนี้ เป็นต้น

7. กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้สำเร็จได้ด้วยดี ด้วยการร่วมมือจากหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอขอบคุณหัวหน้าสำนักงานต่างๆในอำเภอวังเวียง เช่น สำนักงานท่องเที่ยว สำนักงานปกครองอำเภอ องค์การพัฒนาตัวเมืองและประชาชนในชุมชนเมืองวังเวียง ขอขอบคุณคณาจารย์ในหลักสูตรพัฒนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่มีส่วนในความสำเร็จของบทความนี้

8. เอกสารอ้างอิง

- [1] องค์การท่องเที่ยวแห่งชาติ, ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวแต่ปี พ.ศ. 2549-2563 ของสาธารณ- รัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. เวียงจันทน์ : องค์การท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2549.
- [2] สำนักงานท่องเที่ยวอำเภอวังเวียง, รายงานสภาพการท่องเที่ยวของอำเภอวังเวียง. เวียงจันทน์: สำนักงานท่องเที่ยวอำเภอ, 2553.

- [3] G.C. Reil, *Towards Sustainable Tourism Development in the Philippines and other Asean Countries: An Examination of Programs and Practices of National Tourism Organizations*. Makati City: University of the Philippines Diliman, Asian Institute of Tourism, 2003.
- [4] สินธุ์ สโรบล, อุดร วงษ์ทับทิม และ สุภาวณี ทรงพรพาณิชย์. *การท่องเที่ยวโดยชุมชน: แนวคิดและประสบการณ์* เชียงใหม่: บริษัท มิ่งเมืองนวัตน์จำกัด, 2545.
- [5] สำนักงานแผนการอำเภอวังเวียง, *สถิติประชากร 6 เดือนต้นปี พ.ศ. 2554 ของอำเภอวังเวียง*. เวียงจันทน์: สำนักงานแผนการอำเภอวังเวียง, 2554.
- [6] สะเหลิมลัก พายุดี, จันสะหมอน จันสมบัติ, ชื่นแก้ว สิ้นพันดอน และสิสุวัน สิวระวงศ์. *ประวัติศาสตร์และแหล่งท่องเที่ยวลาว เวียงจันทน์: องค์การท่องเที่ยวแห่งชาติ*, 2553.
- [7] S. Yamauchi and D. Lee, *Tourism development in the Lao People's Democratic Republic*. New York: Department of Economic and Social Affairs, United Nations, 1999.
- [8] สถิตินักท่องเที่ยวในอำเภอวังเวียง. เวียงจันทน์: สำนักงานท่องเที่ยวอำเภอวังเวียง, 2554.
- [9] องค์การท่องเที่ยวแห่งชาติ, แผนแม่บท คู่มือครองตัวเมืองท่องเที่ยว: เมืองวังเวียง แต่ปี พ.ศ. 2553-2563. เวียงจันทน์: องค์การท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2552
- [10] D. Serey, S. Wayakone, P. A. Monzon, and P.T. Luon, *An assessment of environmental impacts of tourism in the Lower Mekong basin*. Vientiane: Mekong River Commission, 2010.